

**ธรรมชาติ พัฒนาการ
และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพันธุ์วดี ไวยรูป

การจัดการศึกษาปฐมวัย

ส่งเสริม

กระบวนการ

เรียนรู้

สอดคล้อง

กับธรรมชาติ

และพัฒนาการ

อบรม

เลี้ยงดูเด็ก

ความเชื่อ

การเรียนรู้

เด็กทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตนได้

ถ้าได้รับการเลี้ยงดูและกระตุ้นสมอง

อย่างเหมาะสมตามวัย

พัฒนาการ

ความสำคัญและจำเป็นที่ต้องพัฒนา
สิ่งต่างๆตั้งแต่วัยเด็ก

เป็นช่วงเวลาของการพัฒนามนุษย์ที่สำคัญที่สุด

มีข้อค้นพบแสดงว่าสภาพแวดล้อมที่ดี+การเลี้ยงดูที่ถูกต้อง
สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองได้

พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เกิดขึ้น
อย่างรวดเร็ว

ต้องเป็นการพัฒนาอย่างสมดุล

เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาที่ยั่งยืน

World Smile DAY

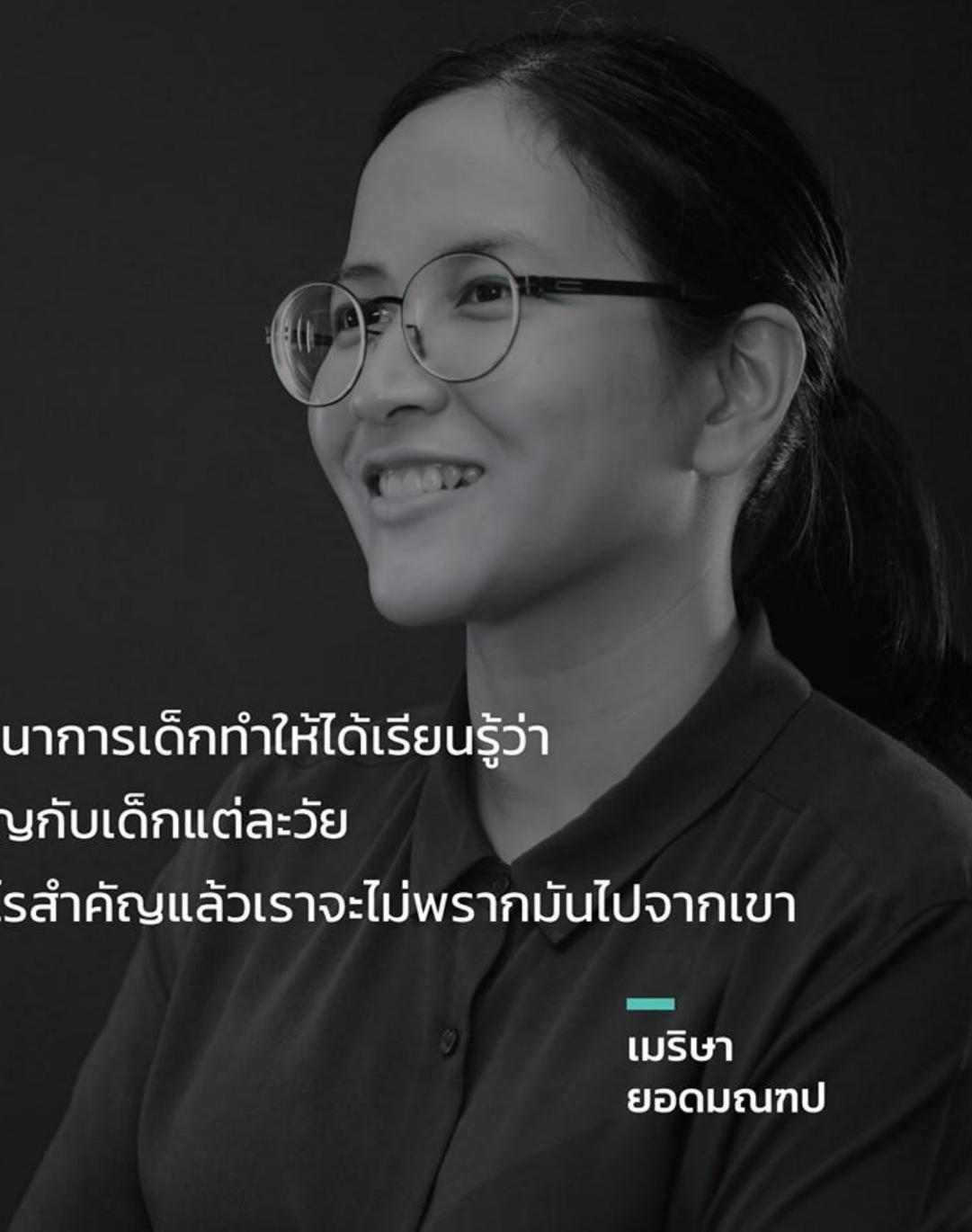

“

เรื่องพัฒนาการเด็กทำให้ได้เรียนรู้ว่า
อะไรสำคัญกับเด็กแต่ละวัย
ถ้ารู้ว่าอะไรสำคัญแล้วเราจะไม่พรากมันไปจากเขา

”

—
เมริษา
ยอดมณฑป

“

ไม่ได้หมายความว่าสอนครั้งแรกแล้วลูกจะเรียนรู้เลย
เด็กบางคนอาจเรียนรู้จากครั้งที่ 100 ก็ได้

”

—
เมริษา
ยอดมณฑป

101

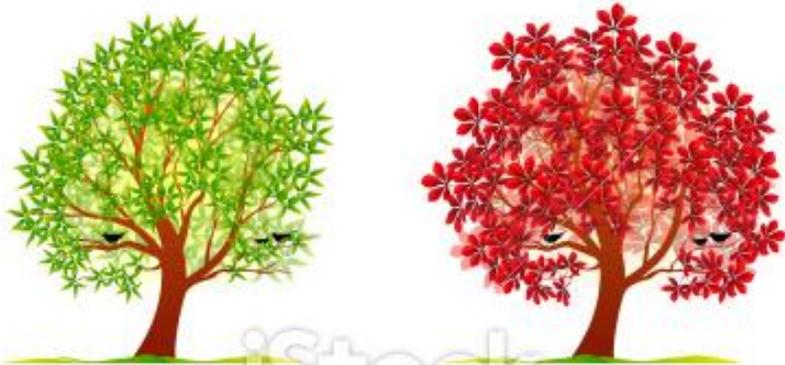
“

เด็กเกิดมาเพื่อเป็นตัวของเขาเอง
ไม่ได้เพื่อเป็นใครหรือเพื่อทำตามความปรารถนาของใคร

”

—
เมริษา
ยอดมณฑป

ความหมายของธรรมชาติ

ลักษณะตาม ธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

ลักษณะธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

1. เด็กทุกคนมีความสามารถในขอบเขตจำกัดต่างกัน
2. เด็กทุกคนไม่ชอบอยู่นิ่ง อากรู้้อยากเห็น ชอบจับต้อง ชอบพูดคุย
3. มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนผู้ใหญ่และต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็น มักยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง
4. เด็กทุกคนต้องการที่จะเรียนรู้ และเลียนแบบ
5. เด็กทุกคนต้องการแสดงความสามารถและความต้องการเป็นอิสระ
6. เด็กทุกคนมีระยะเวลาความสนใจสิ่งต่าง ๆ สั้น ๆ
7. เด็กทุกคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล
8. เด็กทุกคนมีความต้องการด้าน ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ

ทำไมเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการต่างกัน ?

พันธุกรรม

สิ่งแวดล้อม

พันธูกรรม

ผ่านทางยื่น
(ปัจจัยภายใน)

สิ่งแวดล้อม

(ปัจจัยภายนอก)

รูปร่าง

การแสดงขีดความสามารถได้อย่างใดอย่างหนึ่ง

พื้นฐานทางอารมณ์

ความสำคัญของ

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

- * พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

- * เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า

- * เป็นการสร้างรากฐานของชีวิต

ความพร้อมในแต่ละขั้นจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในขั้นต่อไป
ในด้านต่างๆ เช่นบุคลิกภาพ ค่านิยม ทักษะคิด จริยธรรม

- * เป็นช่วงวัยที่ต้องการการปลูกฝัง บ่มเพาะเป็นพิเศษ

ความพร้อมเป็นขั้นหนึ่งของลำดับขั้นการเรียนรู้
ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 สิ่ง คือ **วุฒิภาวะ** **ประสบการณ์เดิม** **แรงจูงใจ**

การเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย
2. ลักษณะของการเตรียมความพร้อม
3. หลักทั่วไปของการเตรียมความพร้อม

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

แบ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ

พัฒนาการ

ระดับวุฒิภาวะ

ความสนใจ

ความสามารถ

การตอบสนองความต้องการพื้นฐาน
ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

หลักการพัฒนาการของมนุษย์ 9 ข้อ

1. เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง
ตั้งแต่ปฏิสนธิ(conception) จนเป็นผู้ใหญ่
มีวุฒิภาวะ (maturity) และต่อไปจนตลอดชีวิต

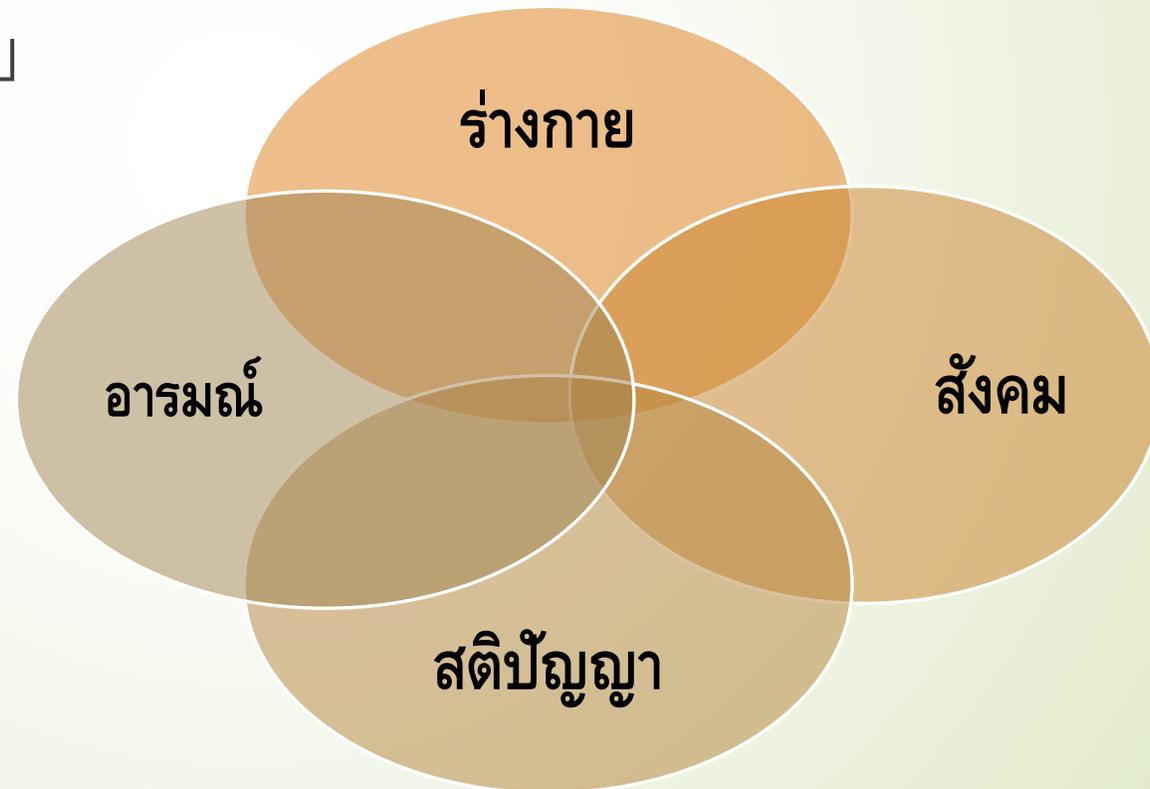

2. ลำดับขั้นตอน (sequence) ของการพัฒนาการของในแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเดียวกัน แต่อัตรา (rate) และระยะเวลาในการผ่านขั้นตอนต่างๆ อาจต่างกันได้ ซึ่งพัฒนาการของเด็กจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยขั้นต้นเป็นพื้นฐานสำหรับขั้นตอนต่อไป

ลักษณะ
เดียวกัน

ช้าเร็ว
แตกต่างกัน

3. พัฒนาการมีมิติสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน (several inter-related dimensions) พัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา สังคม จิตใจ และอารมณ์แต่ละส่วนส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน เมื่อด้านหนึ่งก้าวหน้าอีกด้านหนึ่งจะก้าวหน้าตามด้วย

4. การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์
เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้าน
พันธุกรรมกับปัจจัยด้านภาวะแวดล้อมในแต่ละ
ช่วงชีวิต โดยปัจจัยทางพันธุกรรมที่ได้รับจากบิดา
มารดาเป็นตัวกำหนดศักยภาพ ส่วนปัจจัยทางภาวะ
แวดล้อมเป็นตัวกำหนดโอกาสความเป็นไปได้ของการที่
เด็กจะเติบโตและพัฒนาตามศักยภาพนั้นๆ

พันธุกรรม
ศักยภาพ

สิ่งแวดล้อม
โอกาสที่จะพัฒนา

5. พฤติกรรมพัฒนาการของเด็ก ขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะของ สมอง และระบบประสาทโดยตรง

ระบบประสาทที่ควบคุมอวัยวะหรือระบบต่างๆจะต้อง **พัฒนาอย่างเต็มที่ ก่อน** ที่ระบบหรืออวัยวะนั้น **จะทำหน้าที่** ได้อย่างสมบูรณ์ มีส่วนสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างและการทำงานของสมองและระบบประสาท นอกเหนือไปจากปัจจัยทางพันธุกรรมและอาหารที่เด็กได้รับ

6. ทิศทางของพัฒนาการเริ่มจากศีรษะไปเท้า

ทารกจะชันคอได้ก่อนแล้วจึงคว่ำ นั่ง ยืนและเดินได้ ส่วนการควบคุมการทำงานของแขนขาจะมีทิศทางจากส่วนใกล้ตัวไปส่วนปลาย คือ เด็กจะใช้ทั้งแขน ปิดสิ่งของก่อนจะควบคุมข้อมือ ฝ่ามือ และนิ้วมือได้

7. พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวจะเปลี่ยนจากปฏิกิริยาสะท้อน (reflex) มาเป็นการเคลื่อนไหวที่ควบคุมได้ เช่น

ปฏิกิริยาสะท้อนที่พบในทารกแรกเกิดถึง 3 เดือน คือ การกำมือโดยอัตโนมัติ จะถูกควบคุมเมื่อประมาณอายุ 4 - 5 เดือน ทารกเริ่มรู้จักคลายนิ้วมือออกก่อนที่ทารกจะใช้มือคว้าและกำของอย่างจงใจ

8. พัฒนาการทางพฤติกรรมเริ่มจากการแสดงออกแบบรวมๆ ก่อนที่จะเปลี่ยนไปเป็นพฤติกรรมที่เจาะจง เช่น ทารกอายุ 3 เดือน เมื่อเห็นของเล่นที่สนใจจะเคลื่อนไหวทั้งตัวและแขนขา แต่เมื่ออายุ 6 - 7 เดือน จะเอื้อมมือเดียวไปหยิบมา หรือเด็กอายุ 1 ปีเมื่อพูดคำว่า “แม่-นม” อาจหมายถึง “แม่เอานมมาให้หนู” หรือ “แม่เอาขวดนมคืนไป” หรืออาจหมายถึง เครื่องดื่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่นมก็ได้ ต่อมาเมื่อโตขึ้น พัฒนาการด้านภาษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงพูดอย่างจำเพาะเจาะจงได้

9. พัฒนาการของเด็กจะก้าวหน้าตามลำดับได้

เมื่อเด็กมีประสบการณ์เรียนรู้ด้วยตนเอง

จาก ประสบาสัทสัมพันธ์ต่าง ๆ

จาก การคิด พุดและลงมือกระทำ

พัฒนาการของมนุษย์แบ่งเป็น.....ด้าน

พัฒนาการด้านร่างกาย

(physical หรือ psycho-motor development)

หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่างๆ และ
การเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ไป โดยการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (gross
motor) เช่น การนั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดด เป็นต้น

และการใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยใช้กล้ามเนื้อเล็ก
(fine motor - adaptive) เช่น การหยิบจับของ การขีดเขียน

ปั้น ประติมากรรม เป็นต้น

designed by freepik.com

นี่คือ...แม่ที่รักและเมตตา

นี่คือ...พ่อผู้สูงส่ง

นี่คือ...พี่ชายที่สูงกว่า

นี่คือ...น้องสาวที่เล่นกับตุ๊กตา

นี่คือ...น้องเล็กที่เพิ่งเกิดมา

2 ครอบครัวนี้หนา

ช่างมากมาย...และมีสุขเออ

พัฒนาการด้านจิตใจ — อารมณ์ (emotional development)

หมายถึง ความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว และเป็นสุข ความสามารถในการแยกแยะและควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดี และนับถือตนเอง (self-esteem) หรือ อุตมโนทัศน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคมด้วย

ยืนมือ

TO Play Is To Learn

ยืน มือ ข้างซ้ายออกไป

เอา มือ ข้างซ้ายเข้ามา

แล้วก็สั่นให้มันแรง ๆ

เราเต้นฮอกกี้ ป็อกกี้

แล้วเราก็หมุนตัวไปรอบ ๆ

ทำให้เราสบายใจ

(คำที่ขีดเส้นใต้อาจเปลี่ยนเป็น ขา ไหล่ เอว)

พัฒนาการด้านสังคม (social development)

หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม คือ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตน ร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และการรู้จักกาลเทศะ สำหรับเด็กหมายถึงความรวมถึง ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน มีคุณธรรม และเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้รู้จักแยกแยะความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความสามารถในการเลือกดำรงชีวิตในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอีกด้วย

เล่นกันดีดี

เล่นกัน เล่นกันดีดี

ต้องสามัคคีเราเป็นเพื่อนกัน

ของเล่นเราเล่นด้วยกัน

เมื่อเลิกเล่นพละัน ช่วยกันเก็บเออ

พัฒนาการด้านสติปัญญา (cognitive development)

หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง
รู้จักสังเกต จดจำ วิเคราะห์ รู้คิด เหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหา
ตลอดจนการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นความสามารถเชิงสติปัญญาในระดับสูง สามารถ
แสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้น พัฒนาการด้าน
ภาษาและสื่อความหมายกับการใช้ท่ากับมือทำงานประสานกันเพื่อแก้ปัญหา จึงมี
ความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา

2. ลักษณะของการเตรียมความพร้อม

ต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทุกด้าน
ไปพร้อม ๆ กัน
เพื่อเป็นการเตรียมทักษะเบื้องต้น
สำหรับการเรียนรู้ของเด็กในขั้นต่อไป

3. หลักทั่วไปของการเตรียมความพร้อม

ธรรมชาติของเด็ก

ลักษณะของกิจกรรม

วิธีการเรียนรู้ของเด็ก

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อม

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ถ้าเลี้ยงเด็กด้วย...

การยอมรับ	เขาจะเป็นคนที่พอใจในตนเอง
การให้กำลังใจ	เขาจะเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง
ความยุติธรรม	เขาจะเป็นคนมีใจเป็นธรรม
ความเป็นมิตร	เขาจะมีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์
ความรักความอบอุ่น	เขาจะเป็นคนมีศรัทธาในชีวิต
คำตักเตือนที่เที่ยงน	เขาจะเป็นคนล้มเหลว

ถ้าเลี้ยงเด็กด้วย...

การยอมรับ	เขาจะเป็นคนที่พอใจในตนเอง
การให้กำลังใจ	เขาจะเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง
ความยุติธรรม	เขาจะเป็นคนมีใจเป็นธรรม
ความเป็นมิตร	เขาจะมีความรัก ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์
ความรักความอบอุ่น	เขาจะเป็นคนมีศรัทธาในชีวิต
คำตักเตือนที่เที่ยงน	เขาจะเป็นคนล้มเหลว

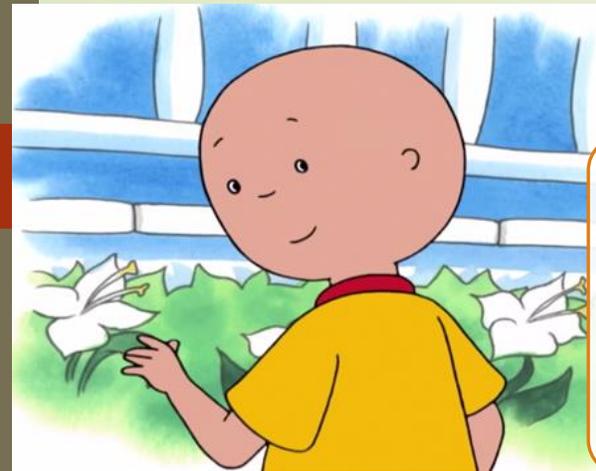
ความเข้มแข็ง	เขาจะเป็นคนกล้าดอง
ความสะอาด	เขาจะเป็นคนใจระวาง
ความมานะ	เขาจะเป็นคนอดทน
ความซื่อซม	เขาจะเป็นคนซบซึ้งในคุณค่าองตนเองและผู้อื่น

Parenting Style

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

<https://www.yummymummyclub.com/culture/television>

<https://www.pngitem.com>

ตอบสนองและอบอุ่น

• ตามใจ

• เอาใจใส่

1. ปล่อยให้
ตัดสินใจเอง
ไม่กำหนด
ขอบเขต

2. ให้
ความรัก ใส่
ใจ รับฟัง
เหตุผล

ไม่ควบคุม

ควบคุม

3. เพิกเฉย
สนใจแต่ปัญหา
ของตนเอง จน
ไม่ดูแลลูก

4. วางกฎเกณฑ์
เข้มงวด
ไม่อธิบาย
บังคับ ลงโทษ

• ทอดทิ้ง

• ควบคุม

ห่างเหิน และไม่ตอบสนอง

By: Gordana Savic, Madison Zito, Madison Trenkamp and Jalee Zigan

dreamstime.com ID 169527583 © Gajus

<https://d1png.com/png/1512742>

<https://www.tes.com/en-us/teaching-resource/safeguarding-activity-types-signs-of-abuse-12019484>

<https://eschooltoday.com/child-abuse/emotional-abuse/what-is-emotional-child-abuse.html>

child-

ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

- * พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
 - * เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า
 - * เป็นการสร้างรากฐานของชีวิต
 - * เป็นช่วงวัยที่ต้องการการปลูกฝัง บ่มเพาะเป็นพิเศษ

ความพร้อมในแต่ละชั้นจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในขั้นต่อไปในด้านต่าง ๆ

เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยม ทักษะคิด จริยธรรม ความพร้อมเป็นขั้นหนึ่งของลำดับขั้นการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 สิ่ง คือ

วุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิม แรงจูงใจ

พัฒนาการเด็ก

วัย 0-1 ขวบ

ชอบจับคว้า
ของเล่น
หรือสิ่งของ

เข้าใจภาษา
หรือคำพูดสั้นๆ

เริ่มมองตามเสียง
หรือสิ่งที่
กำลังเคลื่อนไหว

ส่งเสียงอ้อแอ้
จิมจำในลำคอ

สนใจของเล่น
หรือสิ่งของ
ที่มีสีสันสดใส

พัฒนาการเด็ก

วัย 2-3 ขวบ

เริ่มสนใจ
สิ่งต่างๆ
รอบตัว

รู้จักสีต่างๆ
และเรียนรู้คำใหม่ๆ
ได้อย่างรวดเร็ว

ร้องเพลง
ที่มีเนื้อหาสั้นๆ ได้

มีความกลัว
สิ่งแปลกใหม่
เช่น กลัวความมืด

เลียนแบบ
พฤติกรรม

พัฒนาการเด็ก

วัย 4-5 ขวบ

สร้างคำ
ในแบบของ
ตัวเอง

รู้จักซ้าย-ขวา

เข้าใจเรื่องอดีต
ปัจจุบัน
และอนาคต

เข้าใจคำสั่ง
ของพ่อแม่มากขึ้น

รู้จักการทำงาน
ของสิ่งของต่างๆ ได้

พัฒนาการเด็ก

วัย 5-6 ขวบ

อ่านคำง่ายๆ ได้

มีทักษะการอ่าน
และทักษะ
คณิตศาสตร์

วาดรูปทรงต่างๆ
ตามที่ได้เห็นได้

นับเลข 1-10
หรือ
มากกว่านั้นได้

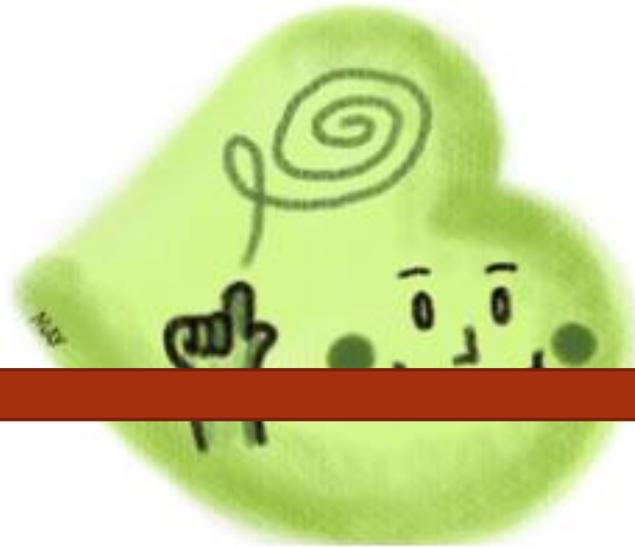
มีทักษะ
การใช้เหตุผล
และการแก้ปัญหา

"Self-Love"

#เรื่องของใจใครว่าไม่สำคัญ

ตามใจนักจิตวิทยา

ผู้ติดตาม 3.3 แสน คน • 1 คนกำลัง
ติดตาม

FOLLOWERS

145k

M.O.M

1 แसन การกดถูกใจ • ผู้ติดตาม 1.4 แसन คน

ถูกใจแล้ว

ส่งข้อความ

อนุญาตให้ตัวเอง “เป็นแม่”
ที่เป็น “ตัวเราที่มีความสุข” ก่อน
แล้วเด็กที่ถูกเลี้ยงมาจากคนที่มีความสุข
จะเป็นเด็กที่มีความสุข
เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มองเห็นความสุขได้ง่าย

หมอมแม่มชวนอ่าน

1.3 แสน การกดถูกใจ • ผู้ติดตาม 1.5 แสน คน

บันทึกหมอเดว

ผู้ติดตาม 9.7 หมื่น คน • กำลังติดตาม 7 คน

 กำลังติดตาม

 ส่งข้อความ

 ค้นหา

พ่อแม่ยุคใหม่เข้าใจ EF

ชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ของพ่อแม่ยุคใหม่
เพื่อสร้างเด็กพัฒนาการเยี่ยม เต็มเปี่ยมด้วย EF
พร้อมก้าวสู่โลกแห่งศตวรรษที่ 21

Elearning-rig

Rakluke Social
Learning - RSL

elearning.rig-ef.com

EF club

กลุ่มที่สร้างโดย เพราะเรา"รักลูก" By สถาบันรักลูก เลิร์นนิ่ง กรุ๊ป

เพราะเรารักลูก - พ่อแม่ยุคใหม่เข้าใจ EF

🌐 กลุ่มสาธารณะ · สมาชิก 3.2 พัน คน

+ เชิญ

👤 เข้าร่วมแล้ว ▼

งานเดี่ยว วันพุธที่ 13 สิงหาคม (on demand) ส่งงานใน google classroom

ค้นหาเรื่องราวใน FB. “ตามใจนักจิตวิทยา+หมอแพมชวนอ่าน+บันทึก
หมอเดว+M.O.M+เพราะเรารักลูกพ่อแม่ยุคใหม่เข้าใจEF” รวมกัน 5 เรื่อง
ที่สนใจและเนื้อหาไม่ซ้ำกัน และนำมาแสดงความคิดเห็นว่า เห็นด้วย
หรือไม่ เพราะอะไร โดย

1. copy ภาพนั้น
2. เขียน**บรรยายสรุป**ได้ภาพ
3. แสดงความคิดเห็น ได้แก่
 - เห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร
 - เคยเห็นหรือมีประสบการณ์ดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร..อธิบายต่อ

1. นำมาเสนอในชั้นเรียนสัปดาห์ถัดไป
โดยอาจจะprintหรือsaveในอุปกรณ์สื่อสารเพื่อ
แลกเปลี่ยนกับเพื่อน

และ

2. ส่งในgoogle classroom
ภายในวันอังคารที่ 19 สิงหาคม 2568

